

ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ В СТУДЕНТІВ FACTORS OF FORMATION OF INTERNET ADDICTION IN STUDENTS

Стаття присвячена вивченню факторів формування Інтернет-залежності в осіб студентського віку, особливостям перебування особистості в мережі Інтернет і розкриттю феномена в контексті наукових теорій. Особливу увагу приділено розгляду явища як мотиваційно-поведінкового стереотипу, що має негативні наслідки для індивіда та його оточення.

Здійснено спробу аналізу поліфункціональності факторів впливу зовнішнього та внутрішнього середовищ на виникнення адиктивної поведінки. Указано на чотири основні групи, які супроводжують різновид формування залежності, що вивчається. А також на те, що діяльність в Інтернеті приносить задоволення та розслаблення, тобто вони мають позитивний ефект. І цей фактор винагороди збільшує ризик стати залежними.

Висвітлено основні наукові погляди на розгляд теорій формування Інтернет-залежності та їх впливу на суспільство загалом. Визначено, що Інтернет-адикція передбачає нехімічну поведінкову особливість, яка зумовлює регулярну, часту взаємодію «індивід-машина» (комп'ютер-Інтернет), що супроводжується індивідуальним набором характерологічних особливостей індивіда та формується під впливом низки клінічних (фізіологічних), психологічних, міжособистісних та емоційно обумовлених факторів.

Указано на взаємозалежність формування адиктивної поведінки та психологічних розладів особистості: прояв у середовищі; надмірне використання; нехтування навчанням (ефективність роботи в навчальному закладі та продуктивність порушуються через кількість часу, проведеного в мережі); збільшення часу в Інтернеті для досягнення певних почуттів чи настрою; симптоми абстиненції, коли не досягають бажаної кількості часу в Інтернеті; продовження поведінки та споживання в Інтернеті, попри конфлікт з близькими або наслідки на роботі чи в університеті тощо.

Розглянуто особливості профілактичних дій прояву залежної поведінки в студентському віці їй указано на необхідність рамок, що інтегрують фактори на індивідуальному та екологічному рівнях.

Зроблено висновки в системі розгляду психологічного феномена Інтернет-залежності: у послідовній роботі під час профілактики Інтернет-залежності модель фокусується на важливості власника (індивідуальні особливості), агента (характеристики Інтернету) і середовища (тобто соціального впливу та доступності).

Подальший розгляд цієї проблеми вбачаємо в більш розгорнутому вивченні проблеми формування Інтернет-адиктивної поведінки в різних вікових і соціальних групах.

Ключові слова: фактори залежності, адиктивна поведінка, клінічна залежність, психологічні розлади, симптоми адикції.

The article is devoted to studying the factors of the formation of Internet addiction in students, the peculiarities of the individual's presence on the Internet, and the disclosure of the phenomenon in the context of scientific theories. Particular attention is paid to the phenomenon as a motivational and behavioural stereotype that negatively affects the individual and his environment.

An attempt is made to analyze the multifunctionality of factors influencing the external and internal environment, the emergence of addictive behaviour. The four main groups that accompany the type of dependence formation under study are indicated. Furthermore, the activity on the Internet brings pleasure and relaxation – that is, they have a positive effect. Furthermore, this reward factor increases the risk of becoming addicted.

The primary scientific views on consideration of theories of the formation of Internet dependence and their influence on society, as a whole, are covered. It is determined that Internet addiction involves a non-chemical behavioural feature that causes regular, frequent individual-machine interaction (computer-Internet). It is accompanied by an individual set of individual characteristics and is formed under the influence of several clinical (physiological), psychological, interpersonal and emotionally conditioned factors.

The interdependence of the formation of addictive behaviour and psychological disorders of personality is indicated: manifestation in the environment; excessive use; neglect of training (efficiency of work in the educational institution and productivity, are broken because of the amount of time spent in the network); increase the time on the Internet to achieve certain feelings or moods; withdrawal symptoms when they do not reach the desired amount of time on the Internet; continued behaviour and consumption on the Internet, despite conflicts with relatives or consequences at work or university; etc.

The peculiarities of preventive actions of the manifestation of addictive behaviour in the student age are considered, and the necessity of the framework integrating the factors at the individual and ecological levels is pointed out.

Conclusions are made in the system of consideration of the psychological phenomenon of Internet addiction – the sequence of work in the prevention of Internet addiction, and the model focuses on the importance of the owner (individual characteristics), agent (characteristics of the Internet) and environment (i.e. social impact and accessibility). We see further consideration of this problem in a more detailed study of the formation of Internet addictive behaviour in different age and social groups.

Key words: dependence factors, addictive behaviour, clinical dependence, psychological disorders, addiction symptoms.

УДК 159.9.07+316.6+616.89
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2021.26.17>

Лукашук С.Ю.
асистент кафедри
суспільно-гуманітарних дисциплін
КЗВО «Рівненська медична академія»
Рівненської обласної ради

Мережа Інтернет, що стала частиною системи життєдіяльності сучасної особистості, є водночас засобом для отримання великої кількості інформації та важливим інструментом для спілкування з іншими суб'єктами соціальної взаємодії. Поява смартфонів і легкий доступ до

Інтернету має багато переваг. Однак у психологів виникає занепокоєння щодо такої простоти доступу та соціальних мереж, особливо для підлітків і феномена – Інтернет-залежності.

Залежність від Інтернету стає загально-визнаною проблемою, яка може вимагати

професійного вивчення та втручання. Відсутність консенсусу щодо визначення меж висвітленої теми породжує науковий інтерес до вивчення передумов, причин, особливостей і факторів, що зумовлюють формування психологічного явища. Загалом така поведінкова особливість визначається як надмірне використання Інтернету, що супроводжується відмовою, терпимістю та негативними наслідками для особистості на її оточення.

Поліфункціональність Інтернету може сприяти розвитку Інтернет-залежності: цифровий світ пропонує майже необмежені можливості, які доступні цілодобово, і впливає на емоційні й соціальні аспекти, які також відіграють певну роль при використанні ресурсу. Основний уміст чи діяльність усередині соціальних мереж сприймаються як приємні та можуть використовуватися для відволікання від проблем чи неприємних дій.

Залежність від Інтернету, що є поширеною проблемою серед студентів університетів і коледжів, чинить негативний вплив на когнітивне функціонування особистості та призводить до зниження рівня успішності в навчанні, а також може спричинити формування невротичних станів і стресу індивіда.

Психологи стверджують, що, як і при інших залежностях, утаєвається, що сукупність різних факторів відіграє певну роль у розвитку Інтернет-адикції. Під час гри, серфінгу або спілкування в чаті часто виникає відчуття контролю й успіху. Діяльність в Інтернеті приносить задоволення та розслаблення, тобто вони мають позитивний ефект. І цей фактор винагороди збільшує ризик стати залежними. Крім того, особа часто відчуває вдячність і визнання в соціальних мережах або рольових іграх, що створює ефект належності.

Особливості проходження студентського періоду значною мірою впливають на розвиток індивіда й можуть визначати його установки та поведінку надалі. Підвищується ризик емоційних криз, які часто супроводжуються зміною настрою, періодами тривоги й депресивної поведінки, з якими деякі особи намагаються боротися шляхом відступу, уникнення будь-яких широких соціальних контактів, агресивних реакцій і поведінки, що викликає звикання. У цей період студенти є надзвичайно вразливими та сприйнятливими, їхнє формування прихильності до Інтернету буде слугувати як форма звільнення, що надалі може призвести до залежності. Отже, аналіз факторів формування Інтернет-залежності забезпечує практичність надання допомоги в цій формі деструкції.

За останні роки проведено низку досліджень з метою виявлення факторів, пов'язаних із залежністю від Інтернету. У першій групі задокументовані особисті фактори ризику,

як правило, психологічні фактори. Сюди входять депресія (S. Kratzer, U. Hegerl), тривога (R. Davis), агресія (N. Dowling), імпульсивність (S. Caplan) і низька самооцінка (A. Winkler). Серед багатьох особистих факторів ризику Інтернет-залежності депресія, агресія та імпульсивність становлять особливий інтерес через їх зв'язок з іншими клінічними підтипами. Депресія пов'язана з емоційною вразливістю або внутрішніми проблемами, а агресія та імпульсивність – із зовнішніми проблемами – розладом гіперактивності з дефіцитом уваги, які, як відомо, збільшують ризик розвитку Інтернет-залежності (S. Byun, C. Ruffini, J. Mills, A. Douglas). Z. Demetrovics у наукових експериментах виявив, що особи з вищим рівнем депресії є більш вразливими до розвитку наркоманії в Інтернеті. Лонгitudне дослідження автора також підтвердило, що депресія є позитивним предиктором підліткової залежності від Інтернету (K. Young, E. Griffin-Shelley, A. Cooper). Імпульсивність – ще одна психологічна риса, яка позитивно пов'язана з Інтернет-залежністю. Автор розглядає співвідношення між високою імпульсивністю й залежністю від Інтернету серед підлітків (J. Grohol).

Мета статті – здійснити теоретичний аналіз факторів формування Інтернет-залежності в студентів; висвітлити основні положення наукових публікацій з указаної теми, систематизувати їх, указати на систему виявлення проблеми.

Відповідно до зазначеної мети, визначено такі завдання:

1. Проаналізувати особливості й закономірності факторів, що впливають на формування Інтернет-залежності.
2. Указати на взаємозалежність формування адиктивної поведінки та психологічних розладів особистості.
3. Висвітлити особливості профілактичних дій прояву залежної поведінки в студентському віці.

L. Jelenchick розглядає Інтернет-залежність як нехімічну поведінкову особливість, яка передбачає регулярну, часту взаємодію «індивід-машина» (комп'ютер-Інтернет), що обумовлюється індивідуальним набором характерологічних особливостей індивіда та формується під впливом низки клінічних (фізіологічних), психологічних, міжособистісних та емоційно-обумовлених факторів [14, с. 296–301].

Дослідження С.С. Frangos показали, що Інтернет-адикція пов'язана з різними факторами – клінічними та пов'язаними з хімічною залежністю, такі як: безсоння, розлад уваги та симптоми гіперактивності, сексуальна неактивність, низька самооцінка, невдачі в навчанні, куріння, потенційні звикання до

особистих звичок, уживання алкоголю чи кави, наркотиків [4, с. 51–58].

Біологічна схильність до залежностей також може бути фактором, що сприяє виникненню проблеми. Якщо індивіду притаманні адиктивні прояви, рівень дофаміну та серотоніну може бути дефіцитним порівняно із загальною популяцією. Цей хімічний дефіцит може формувати потребу в участі в більшій кількості поведінкових актів для отримання реакції насолоди порівняно з особами.

D. Kuss указує, що доступність і соціальні мережі є двома з кількох аспектів розвитку звикання. Залежність від Інтернету розглядає як поведінкову проблему дорослих, яка замінює інші види асоціальної поведінки, адже поведінкові залежності діють за модифікованим принципом класичної моделі наркоманії [8, с. 3528–3552].

G.M. Miele, S.M. Tilly, використовуючи напрацювання D. Kuss, стверджують, що існує тенденція до множинної залежності індивіда від звичних речовин, таких як: алкоголь і сигарети, від таких видів діяльності, як використання Інтернету, азартні ігри, фізичні вправи й телебачення. Ключовим фактором як моделей залежності від речовин, так і поведінки є концепція психологічної адикції, за якої не відбувається ніякого фізіологічного обміну [18, с. 22].

Аналіз вищезазначених наукових поглядів дає змогу вказувати на те, що студенти коледжів та університетів особливо схильні до розвитку залежності від Інтернету, а також те, що клінічна залежність може підкріплюватися такими особливостями студентського середовища:

- доступністю часу;
- простотою використання;
- психологічними та розвивальними особливостями студентського віку;
- обмеженим наглядом батьків або його відсутністю;
- відходом від тривоги, спровокованої іспитами.

Отже, клінічні фактори розвитку адиктивної поведінки в цьому віковому проміжку мають просторово-часове підкріплення, що зумовлює виникнення явища.

Наступною групою факторів, що викликають прояви залежної поведінки, є психічні захворювання: депресія, тривожність і психологічний дистрес. Це може базуватися на застосуванні загальної основи теорії деформацій, згідно з якою негативні емоції, які є вторинними для депресії, тривоги та психологічних переживань, будуть позитивно пов'язані з Інтернет-залежністю [11, с. 158].

Дослідження показали, що у 86% відсотків Інтернет-залежних студентів є інший психічний розлад. Найпоширенішими з них були депресія, інша форма наркоманії (наприклад,

алкогольна залежність) і розлад уваги з гіперактивністю (СДУГ). Соціальна тривожність і розлади особистості також часто співіснують із залежністю від Інтернету.

Уважається, що залежність від Інтернету може бути як наслідком, так і причиною інших психічних захворювань: проблеми психічного здоров'я можуть збільшити ризик Інтернет-залежності, адже, з одного боку, постійне використання мережі може бути спробою уникнути проблем або соціальних конфліктів, з іншого боку, надмірне використання Інтернету збільшує ймовірність подальших психологічних проблем.

S. Gedam відмічає, що під час розвитку та поглиблення проявів адиктивної поведінки щодо перебування в мережі особистісний фокус переходить від діяльності на очікуваний результат – покращення психоемоційного стану індивіда. Цей процес набуває значення через несвідомий складник, оскільки вона має функцію для відповідної особи: час, проведений в Інтернеті, стає самолізуванням [5, с. 305].

G. Andrews відмічає, що залежність пов'язана з депресією, соматизацією та обсесивно-компульсивними розладами. Виявляє, що параноїчні ідеї, ворожість, тривожність, депресія, міжособистісна чутливість і нав'язливо-компульсивні середні показники вищі в осіб із високими показниками Інтернет-адикції, ніж у тих, хто не має таких поведінкових розладів [1, с. 494–497].

Можливість створення нової ідентичності підкріплює потребу перебувати всередині «створеного ними світу»; така діяльність провокує підвищення рівня самооцінки, має корисний ефект і формує тенденцію «індивідуальної потреби» проводити більше часу у «віртуальному просторі».

S. Treshchenko, E. Kasparov визначають, що міжособистісні зміни сприяють залежності від Інтернету. Науковці пояснюють залежність від Інтернету з точки зору труднощів комунікативних процесів і вказують на роль складників, пов'язаних із сім'єю та навчальним закладом у контексті залежності від Інтернету серед студентів. Виявлено, що конфлікт із батьками, функціонування сім'ї та стійкість сім'ї впливають на залежність від Інтернету [12, 62]. Внутрішньосистемні складники, такі як: підтримка вчителя та ставлення до шкільного життя, також пов'язані із залежністю молодих людей від Інтернету. Відсутність необхідних підкріплень може провокувати розлад комунікативної залежності: передбачуваний розлад поведінки, пов'язаний із необхідністю постійного спілкування з іншими індивідами, навіть коли для цього немає практичної потреби. Таке психологічне порушення пов'язують із залежністю від Інтернету [12, с. 62]. Користувачі

стають залежними від соціальних елементів Інтернету, таких як Facebook і YouTube, індивідуального або групового спілкування у формі соціальної підтримки, стосунків і розваг. Однак втручання в цю діяльність може призвести до конфлікту й почуття вини. Цей вид адикції називається проблемним використанням соціальних мереж.

Також проблеми міжособистісної взаємодії можуть викликати залежність від соціальних мереж – залежність осіб від зв'язку, оновлення та контролю над сторінкою соціальної мережі свого оточення.

N. Usman звертає увагу на набір факторів, який пов'язаний з характеристиками Інтернету та його впливом на звикання до поведінки. Дослідження пояснюють залежність від Інтернету, розкриваючи фактори, які посилюють або зменшують надмірну форму користування [15, с. 845–851].

S. Seyrek та E. Sor говорять про привабливі для індивіда властивості, характерні для Інтернету. Вони стверджують, що певні характеристики мережі пов'язані з підвищеним ризиком розвитку Інтернет-залежності: задоволення від управління та сприйнятлива плинність ідентичності. Також відзначають фактори самопрезентації, відвернення, побудови відносин і віртуальну спільноту як позитивно забарвлені для сприйняття особи та формування залежної поведінки [10, с. 218–222].

S. Karacis приділяє значну увагу вивченню впливу реклами ігор в Інтернеті як фактору навколишнього середовища, оскільки значна частина використання Інтернету відводиться на ігри [7, с. 11].

P. Bhandari в дослідженнях пропонує таку класифікацію особистісних ефективних мотивів використання ресурсів мережі серед студентів [2, с. 106]:

- для курсів/завдань;
- для соціальних мереж;
- для читання/розміщення новин;
- для формування стосунків;
- для гри в мобільні ігри;
- для завантаження музики чи відео;
- для перегляду відео;
- для отримання сексуальної інформації в чатах;

– для електронної пошти (як способу комунікації в навчанні).

P.M. Bhandari стверджує, що таке соціально позитивне сприйняття мережі стає очевидною проблемою користувачів. Проведення інформаційних кампаній може бути плідною стратегією зменшення її поширеності та наслідків. Окрім цього, спільна робота між зацікавленими сторонами є важливою для розробки інших ефективних, адаптивних і стійких контрзаходів [2, с. 106].

Розглядаючи обрану проблематику, указуємо на її психопатологічний складник, що зумовлює вивчення теми в контексті студентських груп, і вказуємо на такі симптоми залежності від Інтернету (див. рис. 1):

- прояв у середовищі (індивід швидше за все відчуває занепокоєння Інтернетом, приховує поведінку від інших і може виявляти втрату інтересу до інших видів діяльності й/або стосунків, віддаючи перевагу усамітненню);
  - надмірне використання (особі притаманне надмірне використання мережі, спостерігаються компульсивні прояви та нездатність контролювати час, проведений в Інтернеті);
  - нехтування навчанням (ефективність роботи в навчальному закладі та продуктивність порушуються через кількість часу, проведеного в мережі);
  - збільшення часу в Інтернеті для досягнення певних почуттів чи настрою;
  - симптоми абстиненції (дратівливість, фізичні болі, депресія), коли не досягають бажаної кількості часу в Інтернеті
  - продовження поведінки та споживання в Інтернеті, попри конфлікт із близькими або наслідки на роботі чи в університеті;
  - передчуття (індивід думає про те, що відбувається на його «акаунтах», коли немає можливості зайти, і відчуває змушеність користуватися Інтернетом в автономному режимі);
  - відсутність контролю (особа має проблеми з управлінням своїм Інтернет-часом, часто залишається в мережі довше, ніж передбачалося) [9, с. 172–179].
- Виявлення вищезазначених ознак наявності Інтернет-залежної поведінки потребує застосування корекційних і профілактичних заходів для забезпечення розвитку здорової

Рис. 1. Симптоми Інтернет-адикції

особистості – студентського віку як представника суспільства.

Спираючись на модель охорони здоров'я або епідеміологічний трикутник, відмічаємо, що для ефективної профілактики проблеми Інтернет-залежності серед студентів потрібні рамки, що інтегрують фактори на індивідуальному й екологічному рівнях. Спочатку розроблена модель інфекційних захворювань розглядає три сфери причин розуміння та втручання в будь-яке проблемне явище [13, с. 275–281]. Одним із них є зовнішній агент, який може містити певний руйнівний потенціал. Другий – власник, який має індивідуальну сприйнятливість. Третій – це середовище, яке сприяє або знеохочує певну поведінку, пов'язану з проблемою.

Застосовуючи таку послідовність роботи під час профілактики Інтернет-залежності, модель фокусуємо на важливості власника (індивідуальні особливості), агента (характеристики Інтернету) і середовища (тобто соціального впливу та доступності).

Теоретичний аналіз факторів формування Інтернет-залежності в студентів дав змогу розглянути зазначену проблему з точки зору нехімічної поведінкової особливості, яка передбачає регулярну, часту взаємодію «індивід-машина» (комп'ютер-Інтернет); проаналізувати клінічні (фізіологічні), психологічні, міжособистісні та емоційно обумовлені фактори, що впливають на ризик виникнення адиктивних нахилів у юнацькому віці.

Аналізуючи теоретичні відомості, які висвітлюють проблему проявів залежної поведінки, дослідили, що біологічна схильність також може бути фактором, що сприяє виникненню проблеми. Якщо індивіду притаманні критерії залежності, рівень дофаміну та серотоніну може бути дефіцитним порівняно із загальною популяцією.

На основі узагальнення стану розробленої проблеми вказали на низку особливостей, від яких залежить формування факторів студентського середовища, що можуть підкріплювати клінічну залежність: доступність часу; простоту використання; психологічні та розвивальні особливості студентського віку; обмежений нагляд батьків або його відсутність; відхід від тривоги, спровокованої іспитами. Указали на те, що клінічні фактори розвитку адиктивної поведінки в цьому віковому проміжку мають просторово-часове підкріплення, що зумовлює виникнення явища, дисфункціонального контакту з критеріями середовища.

Представили та проаналізували низку психічних захворювань, що слугують факторами, які викликають прояви залежності: депресію, тривожність і психологічний дистрес. Указали на те, що у 86% відсотків Інтернет-залежних студентів є інший психічний розлад. Найпо-

ширенішими з них були депресія, інша форма наркоманії (наприклад, алкогольна залежність) і розлад уваги з гіперактивністю (СДУГ). Соціальна тривожність і розлади особистості також часто співіснують із залежністю від Інтернету.

Констатували взаємозалежність між зв'язком системного характеру використання Інтернету та проявами психічних розладів індивіда, залежністю від Інтернету, яка може бути як наслідок інших психічних захворювань.

Розкрили теоретико-методологічні аспекти Інтернет-залежності, які зумовлені міжособистісними змінами. Виявили, що конфлікт із батьками, функціонування сім'ї та стійкість сім'ї впливають на залежність від Інтернету. Внутрішньосистемні складники: підтримка вчителя та ставлення до шкільного життя – також пов'язані із залежністю молодих людей від Інтернету.

Указали на результати попередніх досліджень N. Usman, який звертає увагу на набір факторів, що пов'язаний із характеристиками Інтернету та його впливом на звикання до поведінки; S. Seyrek та E. Sor, які говорять про привабливі для індивіда властивості, характерні для Інтернету. Вони стверджують, що певні характеристики мережі пов'язані з підвищеним ризиком розвитку Інтернет-залежності: задоволення від управління та сприйнятлива плінність ідентичності.

Висвітлили класифікацію особистісних ефективних мотивів використання ресурсів мережі серед студентів за P. Bhandari:

- для курсів/завдань;
- для соціальних мереж;
- для читання/розміщення новин;
- для формування стосунків;
- для гри в мобільні ігри;
- для завантаження музики чи відео;
- для перегляду відео;
- для отримання сексуальної інформації в чатах;

– для електронної пошти (як способу комунікації в навчанні).

Указали на такі симптоми залежності від Інтернету: прояв у середовищі; надмірне використання; нехтування навчанням (ефективність роботи в навчальному закладі та продуктивність, порушуються через кількість часу, проведеного в мережі); збільшення часу в Інтернеті для досягнення певних почуттів чи настрою; симптоми абстиненції, коли не досягають бажаної кількості часу в Інтернеті; продовження поведінки та споживання в Інтернеті, попри конфлікт із близькими або наслідки на роботі чи в університеті, тощо.

Розглянули модель охорони здоров'я як можливість ефективної профілактики проблеми Інтернет-залежності серед студентів, указали на необхідність рамок, що інтегрують

фактори на індивідуальному й екологічному рівнях.

Подальший розгляд цієї проблеми вбачаємо в більш розгорнутому вивченні проблеми формування Інтернет-адиктивної поведінки в різних вікових і соціальних групах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Andrews G., Slade T. Interpreting scores on the Kessler psychological distress scale (K10). *Aust N Z J Public Health*. 2001. Vol. 25. № 6. P. 494–497.
2. Sleep quality, internet addiction and depressive symptoms among undergraduate students in Nepal / P.M. Bhandari, D. Neupane, S. Rijal, K. Thapa, S.R. Mishra, A.K. Poudyal. *BMC Psychiat*. 2017. Vol. 17. № 1. P. 106.
3. Bremer J. The internet and children: advantages and disadvantages. *Child Adolesc Psychiat Clin*. 2005. Vol. 14. № 3. P. 405–428.
4. Frangos C.C., Frangos C.C., Sotiropoulos I. Problematic internet use among Greek university students: an ordinal logistic regression with risk factors of negative psychological beliefs, pornographic sites, and online games. *Cyberpsychol Behav Soc Netw*. 2011. Vol. 14. № 1. P. 51–58.
5. Study of internet addiction: Prevalence, pattern, and psychopathology among health professional undergraduates / S.R. Gedam, S. Ghosh, L. Modi, A. Goyal, H. Mansharamani. *Indian J Soc Psychiat*. 2017. Vol. 33. № 4. P. 305.
6. Griffiths M. Does internet and computer “addiction” exist? Some case study evidence. *CyberPsychol Behav*. 2000. P. 3. № 2. P. 211–218.
7. Karacic S., Oreskovic S. Internet addiction through the phase of adolescence: a questionnaire study. *JMIR Mental Health*. 2017. Vol. 4. № 2. P. 11.
8. Kuss D.J., Griffiths M.D. Online social networking and addiction – a review of the psychological literature. *Int J Environ Res Public Health*. 2011. Vol. 8. № 9. P. 3528–3552.
9. Internet addiction and substance use disorders in adolescent students—a cross sectional study / P. Sajeev Kumar, N. Prasad, Z. Raj, A. Abraham. *J Int Med Dent*. 2015. Vol. 2. P. 172–179.
10. Factors associated with Internet addiction: Cross-sectional study of Turkish adolescents / S. Seyrek, E. Cop, H. Sinir, M. Ugurlu, S. Şenel. *Pediatr Int*. 2017. Vol. 59. № 2. P. 218–222.
11. Swaminath G. Internet addiction disorder: fact or fad? Nosing into nosology. *Indian J Psychiat*. 2008. Vol. 50. № 3. P. 158.
12. Treshchenko S., Kasparov E. Neurobiological risk factors for the development of internet addiction in adolescents. *Behav Sci*. 2019. Vol. 9. № 6. P. 62.
13. Preliminary study of Internet addiction and cognitive function in adolescents based on IQ tests / M.H. Park, E.J. Park, J. Choi, S. Chai, J.H. Lee, C. Lee, et al. *Psychiatry Res*. 2011. Vol. 190. № 2. P. 275–281.
14. Jelenchick L.A., Becker T., Moreno M.A. Assessing the psychometric properties of the internet addiction test (IAT) in US college students. *Psychiat Res*. 2012. Vol. 196. № 2. P. 296–301.
15. Usman N., Alavi M., Shafeq S.M. Relationship between internet addiction and academic performance among foreign undergraduate students. *Proced Soc Behav Sci*. 2014. Vol. 114. P. 845–851.